

ЛЕОНІД МОЙСІЙОВИЧ ШАФРАН

(до 70-річчя з дня народження та 40-річчя наукової, педагогічної та практичної діяльності)

18 лютого цього року виповнюється 70 років з дня народження та 40 років наукової, педагогічної та громадської діяльності видатного вченого у галузі профілактичної медицини Леоніда Мусійовича Шафрана, д.м.н., професора, заслуженого діяча науки та техніки.

З його ім'ям пов'язана розробка ряду пріоритетних проблем токсикології екзогенних хімічних сполук, теорії гігієнічного нормування, в тому числі аварійних гігієнічних регламентів, експериментального вивчення механізмів адаптації людини в екстремальних умовах життєдіяльності, закономірностей розвитку і компенсаторно-приспосувальної значущості різних видів гіпоксії, ролі оксидативного стресу, транспортних та сигнальних сполук в механізмах токсичності широкого кола органічних сполук - компонентів полімерних матеріалів та важких металів, метаболічної та нейрогуморальної регуляції процесів реагування функціональної системи організму на хімічну агресію, в тому числі факторів надзвичайної і малої інтенсивності.

З дитинства мріючи про кар'єру моряка, допитливий та здібний юнак закінчив Військово-морське медичне училище в м. Одесі в 1957 р.; Одеський державний університет ім. Мечнікова в 1964 р. за спеціальністю "біологія і хімія"; Одеський державний університет ім. М.І.Пирогова в 1966 р. за спеціальністю "лікувальна справа".

Його перші експериментальні розробки розпочалися в Басейновій санепідстанції Чорноморсько-Азовського водздороввідділу в стінах токсикологічної лабораторії, яку він створив у 1966 році і де на своєму прикладі поєднання практичної і наукової діяльності переконливо показав можливість виконання пріоритетних загально-державних проектів, які характеризувались науковою новизною, актуальністю і соціально-економічною

значимістю. Результати цих праць стали предметом кандидатської дисертації, яку Л.М.Шафран успішно захистив у 1968 році.

Подальший напрямок його наукових досліджень пов'язаний з НДІ медицини транспорту МОЗ України, в якому він працює понад 30 років, очолюючи токсикологічну лабораторію і займає посаду заступника директора інституту з наукової роботи.

Експериментальні, токсиколого-гігієнічні розробки були покладені в основу його докторської дисертації "Актуальні проблеми гігієни і токсикології у зв'язку з хімічними факторами на сучасних морських судах", яку він захистив у 1982 році, а в 1985 році йому присвоєно вчене звання професора.

Колектив лабораторії під його керівництвом більш ніж 30 років успішно розробляє вельми актуальні проблеми профілактичної токсикології, гігієни, психофізіології та медичної екології, мета котрих - інтереси громадського здоров'я. Серед багатьох НДР, ідеологом, керівником і відповідальним виконавцем яких був і є Л.М.Шафран, переважають великомасштабні загальнодержавні і міжгалузеві проекти, які характеризуються актуальністю, науковою новизною і великою соціально-економічною значимістю. Вони охоплюють найважливіші напрямки розвитку вітчизняного морегосподарського та військово-промислового комплексу, транспортної, космічної, суднобудівної галузей, охорони довкілля.

Л.М.Шафран справедливо вважається одним із фундаторів гігієни і токсикології полімерних матеріалів, визнаним спеціалістом і міжнародним експертом з гігієни і токсикології транспорту та надзвичайних ситуацій. Велике науково-теоретичне і практичне значення мають його роботи щодо обґрунтування системи єдиного гігієнічного нормування ксенобіотиків, в тому числі принципів розробки

аварійних гігієнічних регламентів хімічних речовин. Це дало можливість отримати значимі для подальшого розвитку науки результати, сприяло розкриттю закономірностей патогенезу уражень організму хімічної етології, розробці принципів і методів профілактики захворювань і корекції функціональних зрушень.

Серед вітчизняних та зарубіжних фахівців-токсикологів, гігієністів, фізіологів, біохіміків, патофізіологів широко відомі монографічні видання Л.М.Шафрана (в співавторстві) "Адаптація человека в экстремальных условиях среды" у видавництві "Лиесма" (1980), "Handbook of Nautical Medicine" (Посібник з морської медицини) у видавництві "Shpringer-Verlag" (1984), "Гигиена обитаемости морских судов" у видавництві "Здоров'я" (1989) та розділ у монографії "Общая токсикология" у видавництві "Медицина" (2002) є значними фундаментальними роботами у профілактичній медицині. Його наукові досягнення одержали заслужене визнання у міжнародних організаціях, таких, як ВООЗ, МОП, ІМО, які залучали вченого протягом багатьох років як експерта та члена консультативних рад, робочих груп тощо. Це стосується також численних зарубіжних фахових інститутів та громадських організацій, з якими він плідно співпрацював.

Професор Л.М.Шафран створив міжнародно визнану школу гігієністів та токсикологів на транспорті. Під його керівництвом та консультацією захищено 5 докторських і 17 кандидатських дисертацій. Цей список успішно поповнюється.

Лабораторія, якою керує Л.М.Шафран, є визнаним науковим центром. Сьогодні за його ініціативою співробітники лабораторії започаткували новий напрямок в дослідженнях — токсикологія горіння. Ці експериментальні роботи успішно виконуються в тісній взаємодії з Міністерством надзвичайних ситуацій.

Ученого вирізняє активна громадська та науково-організаційна діяльність. Він є головою комісії з питань гігієни та токсикології полімерів Комітету з питань гігієнічного регламентування МОЗ України, членом двох проблемних

комісії АМН та МОЗ (з гігієни праці і гігієни та токсикології пестицидів та полімерних матеріалів), членом спеціалізованої вченої ради при Інституті медицини праці АМН України, членом правління наукових товариств гігієністів та токсикологів України та головою Одеського відділення наукового товариства токсикологів; науковим редактором журналу "Актуальні проблеми транспортної медицини", членом редакційної ради журналів "Медицина праці", "Современные проблемы токсикологии", "Медицина транспорта Украины" та "Причерноморский экологический бюллетень", періодичного наукового збірника "Гігієна населених місць". Протягом багатьох років співпрацює у міжнародних громадських організаціях як експерт-токсиколог Міжурядової морської організації при ООН (1967-1980), член Консультативної ради ВООЗ з питань охорони здоров'я моряків (1970-1982), а з 2000 р. до цього часу — член наукової ради асоціації екотоксикологів та хіміків з

безпеки довкілля (SECOTOX). Його обрано дійсним членом ряду таких громадських організацій, як Міжнародна академія безпеки життєдіяльності, Міжнародна академія безпеки людини у авіації та космічних системах, Українська академія суднобудування та інше.

Громадськості відомі публіцистичні статті Л.М. Шафрана, які вирізняються високою громадською позицією, присвячені проблемам удосконалення організації науки, актуальним аспектам профілактичної медицини, гострим проблемам сучасного життя. За значний особливий внесок у розвиток наукових досліджень, створення національних наукових шкіл, зміцнення науково-технічного потенціалу України його нагороджено орденом "Знак пошани"(1985), трьома медалями СРСР (1958, 1970, 1986), значком "Відміннику охорони здоров'я" СРСР (1976), срібною медаллю ім.Бернарда Нохта ФРН (1988) і Почесним дипломом Інституту морської і тропічної медицини (Польща,

1989), 5 медалями ВДНХ СРСР (1973, 1976, 1979, 1981,1985), Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України (2001, 2005), грамотою Міністерства надзвичайних ситуацій України (2003), грамотою Держнаглядохоронпраці (2003), в січні 2006 р. йому присвоєно звання Заслужений діяч науки та техніки України.

Редакція журналу "Современные проблемы токсикологии", Інститут медицини праці АМН України, Комітет з питань гігієнічного регламентування МОЗ України, Проблемна комісія АМН та МОЗ України з гігієни і токсикології пестицидів та полімерних матеріалів, Товариство токсикологів України щиро вітають Л.М.Шафрана з його ювілеєм, бажають міцного здоров'я, творчої наснаги, плідної наукової праці на благо токсикологічної науки. Хай не згасне Ваш творчий вогонь, допитливий та критичний підхід до наукових явищ — все те, що становить щастя дійсного вченого.